

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง พินิจวรรณศิลป์ (๑)

ครูผู้สอน

ครูธีรสุด

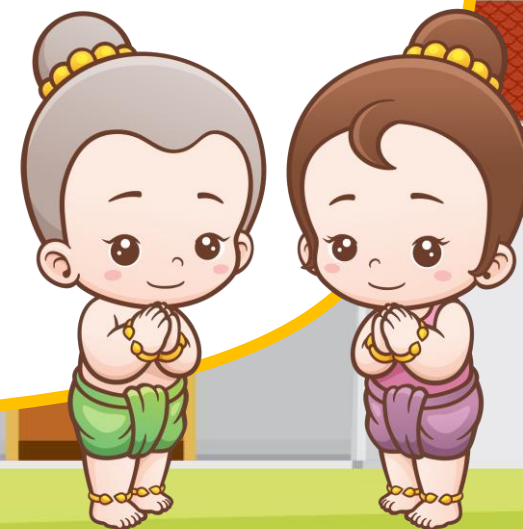
ฉำทรัพย์

ครูวิชุดา

กลีนจงกล

พินิจวรรณศิลป์ (๑)

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายคุณค่าด้านวรรณศิลป์
๒. วิเคราะห์คุณค่าทางด้านวรรณศิลป์
ในเรื่องสุภาषิตพระร่วงได้
๓. เห็นคุณค่าที่ได้จากการอ่านเรื่องสุภาषิตพระร่วง

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

- การเล่นเสียง
- การเล่นคำ
- การใช้ภาพพจน์

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

วรรณคดีที่ได้รับยกย่องว่าดีเด่นต้องมีกลวิธีการประพันธ์
ที่ดีเยี่ยม และใช้คำให้เหมาะสมกับลักษณะหน้าที่ของคำถูกต้อง
ตรงความหมาย เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและมีเสียงเสนาะ ซึ่งผู้อ่าน
จะเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้ จะต้องเข้าใจสำนวนโวหาร
และภาพพจน์ เสมือนได้ยินเสียง ได้เห็นภาพเกิดอารมณ์
สะเทือนใจ มีความรู้สึกคล้อยตาม ดังนี้

๑. การเล่นเกม

การเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสกัน ได้แก่ การเล่นเกมพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ เพื่อเพิ่มความไพเราะและแสดงความสามารถของกวีที่แม้จะเล่นเกมของคำแต่ยังคงความหมายไว้ได้ (มีต่อ)

๑. การเล่นเสียง

เสนาสุสุสุ

ยิ้งค้ายหลายเมืองแยง

รุกรันรันรนแรง

ลวงล้วงล้วงวังแล้ว

ครแฝลง

แย่งแย้ง

ฤทธิรับ

รวบเร้าเอามา

๑. การเล่นเสียง

เสนาสุสุสุ

ครเพลง

ยี่งค้ายหลายเมืองแยง

แย่งแย่ง

รุกรันรันรนแรง

ฤทธิ์รีบ

ลวงล้วงล้วงวังแล้ว

รวบเร็วเอามา

๑.๑ การเล่นเสียงพยัญชนะ คือการใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันหลาย ๆ พยางค์ติดกัน เพื่อความไพเราะ จากบทประพันธ์ดังนี้ รุก-รัน-รัน-รน-แรง-ฤทธิ์-รีบ เป็นเสียง /ร/

๑. การเล่นเสียง

เสนาสุสุสุ

ครเพลง

ยี่งค้ายหลายเมืองแยง

แย่งแย่ง

รุกรันรันรนแรง

ฤทธิ์รีบ

ลวงล้วงล้วงวังแล้ว

รวบเร้าเอามา

๑.๒ การเล่นเสียงสระ คือ การใช้สัมผัสสระที่มีเสียงตรงกัน ถ้ามีตัวสะกดก็ต้องเป็น
ตัวสะกดในมาตราเดียวกัน แม้จะใช้พยัญชนะมาใช้เล่นสัมผัสเสียงสระอีก
เช่น ค่าย-หลาย, เร้า-เอา

๑. การเล่นเสียง

เสนาสุสุสุ
ยี่งค้ายหลายเมืองแยง
รุกรันรันรนแรง
ลวงล้วงล้วงวังแล้ว

ครเพลง
แย่งแย่ง
ฤทธิ์รีบ
รวบเร็วเอามา

๑.๓ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือการใช้คำที่ไล่ระดับเสียง ๒ หรือ ๓ ระดับ เป็นชุด ๆ เช่น ลวง-ล้วง-ล้วง, สุ-สุ-สุ

๒. การเล่นคำ

คือ การเลือกซ้ำคำที่มีความหมายพ้องกัน หรือการใช้คำเดิมซ้ำ ๆ กัน เพื่อเน้นย้ำความหมาย หรือการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้คิดตาม

๒.๑ การเล่นคำพ้อง คือการนำคำพ้องรูป พ้องเสียง หรือคำพ้องความหมาย (คำไวพจน์) มาใช้ร่วมกันในบทประพันธ์เพื่อให้มีความไพเราะทั้งด้านเสียง และความหมาย เช่น

"เบญจวรรณจับวัลย์มาลี

เหมือนวันเจ้าวอนฟ้าให้ตามกวาง"

๒. การเล่นคำ

๒.๒ การเล่นคำซ้ำ คือการนำคำคำเดียวมาใช้ซ้ำ ๆ ในที่ใด ๆ กันเพื่อย้ำความหมายของข้อความให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น เช่น

“สุดแล้วสุดสิ้นสุดปัญญา   สุดแล้วสุดเหวื่อน้ำตาร่วง”

๒. การเล่นคำ

๒.๓ การเล่นคำถาม คือ ร้อยเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงถาม แต่เจตนาที่แท้จริงไม่ได้ถาม เพราะไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจและให้ผู้ฟังติดตาม บางท่านอาจเรียกว่า วาทศิลป์ เช่น

“ยักษ์ฉนิผีสาธหรืออย่างไร มาพาไปไม่เกรงข่มเหงกู”

๓. การใช้ภาพพจน์

เป็นการพลิกแพลงภาษาให้แปลกออกไป
กว่าที่เป็นอยู่ปกติ ทำให้เกิดรสกระแทบความรู้สึก
และอารมณ์ต่างกับภาษาที่ใช้โดยตรงไปตรงมา
ดังนี้

๓. การใช้ภาพพจน์

๒.๑ อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่ง
คล้ายหรือเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดง
ความเปรียบ เช่น เปรียบ ประดุจ ดุจ ตั้ง
เหมือน ราวกับ ราว เพียง เพียง ฯลฯ

๓. การใช้ภาพพจน์

๒.๒ อุปลักษณ์ คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกันจากการอุปมา โดยอุปลักษณ์มักใช้คำว่า “เป็น คือ” ในการเปรียบเทียบ

๓. การใช้ภาพพจน์

๒.๓ สัญลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบ
สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีคำแสดงความ
เปรียบเทียบ “เขาเป็นคนเจ้าชู้มาก เห็นเปลี่ยน
ตุ๊กตาหน้ารถประจำเลย”

๓. การใช้ภาพพจน์

๒.๔ อติพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวผิดไปจากความเป็นจริง โดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเปรียบเทียบกับสิ่งที่ดูเกินมากกว่าความจริง เช่น “อายุยืนเหมือนเท่าเสาศิลา อยู่คู่ฟ้าดินได้ตั้งใจปอง”

๓. การใช้ภาพพจน์

๒.๕ บุคคลวัต คือ การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิต
จิตใจให้มีการกระทำเหมือนมนุษย์

๒.๖ สัทพจน์ คือ การใช้คำเลียนเสียง
ธรรมชาติ เช่น หิ่ง ๆ ครืนโครม เปรี๊ยะ เป็นต้น

กัลยาณี ถนอมแก้ว. (๒๕๕๖). การเล่นคำ-การซ้ำคำ อย่าจำสับสน. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/๓๔๓๐๖๘>
ภัทรวรรณ ปิจจวงศ์. (๒๕๕๘). การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านวรรณศิลป์. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕,
จาก <https://sites.google.com/site/learnthaibykrubblank/kar-wikheraah-khunkha-wrrnkhdi-dan-wrrnsilp>

ลงมือทำ จดจำได้

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔ – ๕ คน

ให้สรุปความรู้ “การวิเคราะห์วรรณศิลป์”

โดยทำเป็นแผนภาพความคิดและนำเสนอ

หน้าชั้นเรียน (มีต่อ)

ใบความรู้ การวิเคราะห์วรรณศิลป์

ใบความรู้ เรื่อง การวิเคราะห์วรรณศิลป์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง กลางความคิดด้วยคำคม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๒ เรื่อง พินิจวรรณศิลป์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

วรรณคดีที่ได้รับยกย่องว่าดีจะต้องมีกลวิธีการประพันธ์ที่ดีเยี่ยม และใช้คำที่เหมาะสมกับลักษณะหน้าที่ของคำ ถูกต้องตรงความหมาย เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและมีเสียงเสนาะ ซึ่งผู้อ่านจะเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้ จะต้องเข้าใจสำนวนโวหารและภาพพจน์ เสมือนได้ยินเสียง ได้เห็นภาพเกิดอารมณ์สะท้อนใจ มีความรู้สึกคล้อยตาม ดังนี้

๑. **การเล่นเสียง** คือ การเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสกัน ได้แก่ *การเล่นเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์* เพื่อเพิ่มความไพเราะและแสดงความสามารถของกวีที่แม้จะเล่นเสียงของคำแต่ยังคงความหมายไว้ได้ ดังบทประพันธ์

เสนาสุสุสุ	ศรแผลง
ยี่งค้ายหลายเมืองแยง	แย่งแย่ง
รุกวันรันรนแรง	ฤทธิ์รีบ
ลวงล้วงล้วงล้วงแล้ว	รวบเร้าเอามา

๑.๑ การเล่นเสียงพยัญชนะ คือการใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันหลายๆ พยางค์ติดกันเพื่อความไพเราะ จากบทประพันธ์ดังนี้ รุก-วัน-รัน-รน-แรง-ฤทธิ์-รีบ เป็นเสียง /ร/

๑.๒ การเล่นเสียงสระ คือ การใช้สัมผัสสระที่มีเสียงตรงกัน ถ้ามีตัวสะกดก็ต้องเป็นตัวสะกดในมาตราเดียวกัน แม้จะใช้พยัญชนะมาใช้เล่นสัมผัสเสียงสระอีก เช่น ค้าย-หลาย, เร้า-เอา

๑.๓ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือการใช้คำที่ไล่ระดับเสียง ๒ หรือ ๓ ระดับ เป็นชุดๆ เช่น ลวง-ล้วง-ล้วง, สุ-สุ-สุ

๒. **การเล่นคำ** คือ การเลือกคำที่มีความหมายพ้องกัน หรือการใช้คำเดิมซ้ำๆ กันเพื่อเน้นย้ำความหมาย หรือการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้คิดตาม

๒.๑ การเล่นคำพ้อง คือการนำคำพ้องรูป พ้องเสียง หรือคำพ้องความหมาย (คำไวพจน์) มาใช้ร่วมกันในบทประพันธ์เพื่อให้ความไพเราะทั้งด้านเสียงและความหมาย เช่น

"เบญจวรรณจับวัลย์มาลี เหมือนวันแจวอนพิที่ตามกวาง"

๒.๒ การเล่นคำซ้ำ คือการนำคำคำเดียวมาใช้ซ้ำๆ ในที่ใกล้ๆ กันเพื่อย้ำความหมายของข้อความให้หนักแน่นมากยิ่งขึ้น เช่น

"สุดแล้ว สุดสิ้น สุดปัญญา สุดแล้ว สุดเหวว่า น้ำदार่วง"

๒.๓ การเล่นคำถาม คือ ร้อยเรียงถ้อยคำให้เป็นประโยคเชิงถาม แต่เจตนาที่แท้จริงไม่ได้ถาม เพราะไม่ต้องการคำตอบ แต่ต้องการเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักดึงดูดความสนใจและให้ผู้ฟังคิดตาม บางท่านอาจเรียกว่า วาทศิลป์ เช่น

"ยักขิมผีสงหรืออย่างไร มาพาไปไม่เกรงข่มเหง"

ใบความรู้

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

๓. การใช้ภาพพจน์ เป็นการพลิกแพลงภาษาให้แปลกออกไปกว่าที่เป็นอยู่ปกติ ทำให้เกิดรสกระทบความรู้สึกและอารมณ์ต่างกับภาษาที่ใช้โดยตรงไปตรงมา ดังนี้

๒.๑ อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งคล้ายหรือเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำแสดงความเปรียบ เช่น เปรียบ ประดู่ ดุจ ดั่ง เหมือน ราวกับ ราว เพียง เพียง ฯลฯ

๒.๒ อุปลักษณะ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการอุปมา โดยอุปลักษณะมักใช้คำว่า “เป็น คือ” ในการเปรียบเทียบ

๒.๓ สัญลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีคำแสดงความเปรียบ “เขาเป็นคนเจ้าชู้มาก เห็นเปลี่ยนตึกตาดหน้ารถประจำเลย”

๒.๔ อติพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำที่กล่าวผิดไปจากความเป็นจริง โดยกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเปรียบเทียบกับสิ่งที่ดูเกินมากกว่าความจริง เช่น “อายุยืนหมื่นเท่าเสาศิลา อยู่คู่ฟ้าดินได้ตั้งใจปอง”

๒.๕ บุคคลวัต คือ การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจให้มีการกระทำเหมือนมนุษย์

๒.๖ สัทพจน์ คือ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น หึ่งๆ ครืนโครม เปรี๊ยะ เป็นต้น

กัลยาณี ถนอมแก้ว. (๒๕๕๖). *การเล่นคำ-การซ้ำคำ อย่างจำลึกลับ*. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, จาก

<https://www.gotoknow.org/posts/๓๕๓๐๖๘>

ภัทรวรรณ ปิจจวงศ์. (๒๕๕๘). *การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านวรรณศิลป์*. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, จาก

<https://sites.google.com/site/learnthaibykrublank/kar-wikheraah-khunkha-wrmkhdi-dan-wrmsilp>

ใบงาน

การวิเคราะห์วรรณศิลป์

ใบงาน เรื่อง พินิจวรรณศิลป์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง เกลาความคิดด้วยคำคม
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑๒ เรื่อง พินิจวรรณศิลป์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ให้นักเรียนทำแผนผังความคิดจากการศึกษาใบความรู้ เรื่อง การวิเคราะห์วรรณศิลป์

ชื่อ-สกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ชวนคิดช่วงท้าย

วรรณศิลป์มีส่วนช่วยใดบ้าง
ในด้านวรรณคดี

คำไหนใช้ถูก

อะหฺร่าม

อร่าม

อร่าม

[อะหฺร่าม] ว. แพรวพราว, สว่างไสว, เช่น ใส่ทองอร่ามไปทั้งตัว
เปิดไฟอร่ามไปทั้งห้อง.

ศิราภรณ์นางอัปสรแบบประยุกต์: นายธีรสุต ฉำทรัพย์

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/พจนานุกรม>
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕

บทเรียนครึ่งต่อไป

วากยะฝึกฝน

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

